

Rapport fra rådgivningstjenesten 2018

INNLEDNING

Nesten alle fylker er representert blant de som har tatt kontakt med rådgivningstjenesten i 2018. Flest henvendelser kom fra Østfold, Møre og Romsdal og Hordaland.

Et klart flertall av henvendelsene kommer fra kommunale fosterhjem, men vi får også henvendelser fra statlige familiehjem og beredskapshjem. Henvendelsene kommer også fra instanser som skal bistå fosterhjemmene, for eksempel ansatte i barneverntjenesten som arbeider med fosterhjem.

Tidsskrift for fosterhjemsarbeid, Fosterhjemskontakt, har en egen spalte under *Spør rådgiver*. Denne spalten speiler saker som kommer inn til rådgivertjenesten i Norsk Fosterhjemsforening. Tekstene er samtidig tenkt som en hjelp til de som har spørsmål angående oppdraget sitt som fosterhjem. Informasjon om temaene er også lagt ut på foreningens facebook- og webside.

Problemstillinger

Spørsmålene som blir ringt inn til rådgivningstelefonen spenner fra enkle til alvorlige og sammensatte temaer. Henvendelsene blir kategorisert, men dette kan noen ganger være vanskelig fordi temaene går over i hverandre. Det er også slik at mange henvendelser rommer flere separate og sammensatte problemstillinger. Disse blir registrert under kategorien Annet. Flere henvendelser har vært alvorlige og av en slik art at det har vært nødvendig og hensiktsmessig å ha flere samtaler med fosterforeldre fordi det har vært behov for å drøfte og tenke høyt rundt ulike situasjoner som oppstår. Dette gjelder spesielt krevende og vanskelige samarbeidsproblemer og akutte flyttinger av fosterbarn.

Tidligere har det vært mange henvendelser angående fosterforeldres økonomiske rammevilkår og NAV-ytelser. Også i 2018 har det kommet relativt mange henvendelser som har vært relatert til NAV, selv om Stortinget 11. mai i 2017 vedtok en overgangsordning for fosterforeldre på noen trygdeytelser. Unntatt fra overgangsordningen er fosterforeldre som er sykemeldte og uføretrygdet. Rådgivningstjenesten har mottatt flere henvendelser fra denne gruppen hvor de økonomiske konsekvensene er store og alvorlige.

Tidligere har flyttesakene vært sterkt representert. Rådgivningstjenesten mottar fortsatt henvendelser knyttet til flytting, men vi registrerer en nedgang i disse.

Nedenfor følger informasjon om de rådgivningstemaene flest har henvendt seg om i 2018 og noen eksempler på problemstillinger som har blitt ringt inn.

ØKONOMI

De fleste henvendelsene handlet om økonomi, nærmere bestemt i overkant av 29 %. Sakene som havner i økonomi-kategorien handler som oftest om arbeidsgodtgjørelse og utgiftsdekning, men også om tapte rettigheter i forhold til arbeidslivet. Fosterforeldres formelle arbeidsrettslige stilling som «free-lancere» medfører at de ikke får sykepenger før 17. dagen og den manglende opptjeningen til tilleggspensjon er også økonomisk problematisk. Derfor anbefaler rådgivningstjenesten fosterforeldre å tegne en forsikring som kompenserer for manglende opptjening av tilleggspensjonspeng. Enkelte barneverntjenester dekker utgiftene til en slik forsikring. Henvendelser knyttet til Nav-problematikk har som nevnt tidligere gått noe ned, blant annet på grunn av overgangsordningen Stortinget vedtok i mai fjor. Men ettersom overgangsordningen ikke har tilbakevirkende kraft og heller ikke inkluderer sykemeldte og de som mottar uførepensjon mottar rådgivningstjenesten fortsatt henvendelser hvor fosterhjemsoppdraget medfører urimelige og negative konsekvenser for fosterfamiliens økonomiske situasjon.

Eksempler fra rådgivningen:

- Fostermor har fått konstatert en kronisk sykdom og legen har anbefalt henne å søke 50 % uføretrygd. Hun fikk avslag med begrunnelsen for høy inntekt. Godtgjøringen er fordelt mellom begge fosterforeldrene..
- Fosterfar har hatt dagpenger i 2 år. Han har jobbet noe og fått opparbeidet rettigheter til dagpenger på nytt. Han har fått avslag fra NAV med begrunnelsen at han ikke er reell arbeidssøker fordi han har fosterbarn.
- Fosterbarn med alvorlige fysiske og psykiske funksjonshemninger. Er det mulig å få forhøyet godtgjøring? Er det mulig å få økonomisk bistand til utbygging?
- Utgiftsdekning til mat i forbindelse med samvær som innebærer lang reisevei.
- Fosterfar har omsorgen etter skilsmisse. Han har AAP, men regner med å gå over på uføretrygd. Blir ikke trukket så lenge han har AAP, men vil bli trukket når han går over på uføretrygd, noe som er problematisk.
- Fostermor er uføretrygdet, barnevernet har foreslått å flytte fosterhjemsgodtgjøringen over på mannen. De ønsker å få vite hvilke konsekvenser dette vil få for fostermors uføretrygd.
- Fordi det var vanskelig å kombinere fosterhjemsoppdraget med fosterfars ansettelsesforhold valgte han å si opp sin stilling i arbeidslivet. Barnevernet kjøpte fosterfar ut med 6 KS, men han har nå blitt gjort oppmerksom på at han må forberede seg på en reduksjon til 4 KS når avtalen vurderes. Han opplever dette som urimelig.

ANNET

Kategorien annet er den nest største kategorien i 2018 og vi har valgt å se nærmere på noe av det denne kategorien rommer.

Mange av henvendelsene til rådgivningen er sammensatte og inneholder flere problemstillinger som nevnt innledningsvis og kunne derfor vært registrert innenfor flere kategorier. En av problemstillingene som peker seg ut er konsekvensene av den såkalte «avlasterdommen».

Avlastning

Mange fosterforeldre har behov for avlastning. Det gjelder særlig fosterhjem med ekstra store omsorgsutfordringer. I 2018 har foreningen fått mange henvendelser som har med konsekvensene av den såkalte «Avlaster II- dommen» å gjøre. Da Høyesterett avsa denne dommen ble det fastslått at en kvinne som utførte arbeid som avlaster og støttekontakt for familien til en gutt med et særlig omsorgsbehov etter helse- og omsorgstjenesteloven, var å anse som arbeidstaker og ikke oppdragstaker. Høyesteretts avgjørelse har fått konsekvenser også for barnevernområdet og for eksempel for etablering av besøkshjem. De som påtar seg et avlastningsoppdrag har fått betydelig flere rettigheter, og konsekvensene for fosterhjemmene har vært at det er blitt vanskeligere å få avlastning. Se for øvrig mer om dette i Fosterhjemskontakt nr. 2/2018.

Eksempler fra rådgivningen:

- Fostermor har blitt lovet to uker ferieavlastning. Barnevernet har trukket det tilbake. Fostermor er sliten og fortvilet.
- Fosterfar har barnet alene. Barnet har flere diagnoser. Er meget utfordrende og fosterfar trenger avlastning. Han har problemer med å få avlastning.
- Fosterbarnet har større problemer enn antatt. Trenger avlastning, avlasterdommen gjør dette vanskelig.
- Fostermor er fortvilet, avlasterdommen innebærer at barnet ikke kan være borte mer enn 2 døgn, da ryker sommeravlastningen.
- Fosterforeldrene har hatt avlastning i 3 døgn pr. mnd. for begge fosterbarna. Barnevernet vet ikke hva de kan gjøre nå som det ikke er anledning til mer enn 48 timer avlastning uten at avlaster får et ansettelsesforhold.
- Fosterhjemmet har behov for avlastning, har tidligere hatt 77 dager pr. år. Nå har de fått avslag på fortsatt avlastning.
- Fostermor har kontaktet barnevernet fordi det er behov for avlastning. De ble sagt opp i forbindelse med at de krevde dette.
- Fosterbarn med ADHD, får ikke den avlastning som står i kontrakten
- Funksjonshemmet gutt med vedtak om avlastningstiltak som ikke blir realisert. Flere instanser involvert, treghet i flere systemer.

Kontakt med helsevesenet

Flere fosterforeldre opplever at de får problemer i sitt møte med helsevesenet. Særlig gjelder dette i forbindelse med reseptbelagte medisiner som de ikke kan få ut på grunn av at de ikke er verge for barnet.

Eksempel fra rådgivningen:

- Fosterforeldrene har mange reiser i året i forbindelse med behandlingen barnet trenger. De opplever at de har en evig kamp for å få dekket utgiftene gjennom pasientreiser som dekker en del, men det er vanskelig å få dekket utgifter til bompenger og nødvendig overnatting. Barnevernet har skrevet til Pasientreiser og forklart situasjonen, men uten å nå fram.

Familie- og nettverksplasseringer

Det er kommet flere henvendelser fra fosterforeldre der barna er blitt plassert på grunnlag av familietilknytning eller på grunnlag av at fosterforeldrene har en familierelasjon til barnet.

De henvendelsene vi får bærer preg av at avtaler ikke er formelt i orden, og innringer strever med å få på plass både avtale og godtgjøring for oppdraget.

Eksempler fra rådgivningen:

- Fosterfar ringer. Han hadde forstått at denne nettverksplasseringen skulle være midlertidig. Plasseringen har nå vart i to år, og nå vil han gjerne ha formalitetene på plass. Samarbeidet med biologiske foreldre fungerer greit, men ikke samarbeid med kontaktperson i barnevernet.
- En mormor ringer. Hun ønsker å bli fostermor/hjem for sitt barnebarn, men barnevernet vil ikke vurdere henne. Hun lurert på reglene rundt dette.
- Mormor har hatt ansvar for sine to barnebarn i flere år etter at mor døde. Hun har ikke fått status som fostermor noe hun ønsker. Far er «ute av bildet».
- Biologisk mor døde nylig. Barna flyttet til mors søster som ønsker å være fosterhjem for barna. Barnevernet mener hun må adoptere barna.

NAV SAKER

I 2018 har vi sett en nedgang i NAV relaterte saker. Det er rimelig å anta at overgangsreglene som ble vedtatt av Stortinget i mai 2017, og iverksatt fra januar 2018, har bidratt til denne nedgangen. Men ettersom hverken sykepengene eller uføretrygd omfattes av overgangsreglene kommer det fortsatt henvendelser til rådgivningen fordi mange som nevnt tidligere ikke er klar over de økonomiske konsekvensene av at fosterhjemsgodtgjørelsen regnes som alminnelig inntekt.

Rådgivningen får henvendelser fra fosterforeldre når de oppdager at de får lavere pensjon enn de trodde eller at de får avkortet sykepengene eller uførepensjonen sin, eller på grunn av et tilbakebetalingskrav fra NAV.

Problemet er ofte at fosterforeldrene har trodd at disse forholdene er ivaretatt når de inngår en avtale om oppdrag med kommunen. Det kan virke som det ikke er tilstrekkelig fokus på å informere om de økonomiske rammebetingelsene og konsekvensene av disse. Når familiene inngår avtaler med den enkelte barneverntjeneste.

Eksempler fra rådgivningen:

- Har gått på AAP noen år og har oppgitt 9 timer på meldekortet knyttet til oppdraget. Fosteremor vil vite om det er nødvendig å fortsette med dette.
- Fosteremor har fått avslag på uførepensjon pga godtgjøringen for fosterbarnet. NAV mener hun ikke har krav på uførepensjon pga at hun arbeider for barnevernet. Foster mors lege er rystet over hvordan systemet fungerer.
- Fosterfar har hatt tungt fysisk arbeid, noe han ikke er i stand til lengre. Han er innvilget uførepensjon. Dette medfører at NAV trekker godtgjøringen for barnet fra ytelsen han mottar fra NAV. Han står dermed igjen med Kr. 0,- for å ha ansvar for fosterbarnet.
- Fosteremor er sykemeldt fra sitt arbeid. Nav trekker godtgjøringen fra barnevernet fra sykepengene slik at hun får svært lite utbetalt. Hun blir henvist til NAV Sosial for å søke om sosialhjelp.

FLYTTESAKER

Flytting kan skje enten ved at barnevernet sier opp avtalen med fosterhjemmet og flytter barnet, eller ved at fosterhjemmet sier opp. Det er også noen flyttinger som handler om tilbakeføring til foreldre. I forbindelse med planlagte flyttinger har vi mottatt henvendelser som handler om økonomiske konsekvensene for fosterfamilien. De vanskelige og opprivende sakene er når det foretas en akutt flytting. I flere av disse sakene er det grunn til å tro at fosterforeldre kan få partsrettigheter. Dette vil gjelde i saker der fosterbarnet har vært i fosterhjemmet over tid, og dersom vedtaket er begrunnet i forhold i fosterhjemmet. Fosterforeldre får ofte ikke vite om denne rettigheten.

Gjennomgående problemstillinger som fosterforeldrene oppgir er mangel på hjelp og oppfølging i forkant av flyttingen.

Fosterhjemsforeningen har også dette året fått henvendelser om flere saker der akutte og lite planlagte flyttinger er kommet bardus på fosterforeldrene og deres barn.

At flyttinger skjer akutt er en stor tilleggsbelastning både for fosterbarn og for fosterfamilier. Det er en stor belastning også for de biologiske barna i en fosterfamilie. Disse blir ofte «glemt».

- Samarbeidet med BV var dårlig og BV sa opp avtalen og barna ble flyttet akutt og plassert i en besøksfamilie. I referatet sto det at fosterforeldrene var enige. Fosterforeldrene klaget til Fylkesmannen og har fått medhold i at BV har brutt loven.
- Fosteremor har blitt «sagt opp» begrunnet med fostermors diagnose. Ingen har snakket med barnet, noe som gjør vedtaket om flytting ugyldig.
- Fosterforeldre blir bare Informert muntlig om at fosterbarnet skal flyttes til familiehjem. Fosterbarnet har det siste året hatt en positiv utvikling slik at det er vanskelig å forstå hvorfor flyttingen skjer nå.
- Fosterbarnet ble flyttet fra fosterhjemmet med øyeblikkelig virkning. Fosterbarnet var på besøk i avlastningshjemmet og fosterforeldrene fikk bare beskjed om at gutten på 12 år skulle være i dette hjemmet framover. Hverken fosterforeldrene eller fosterbarnet var blitt forberedt på dette. Ingen hadde snakket med fosterbarnet. Fosterforeldrene fikk ingen begrunnelse i forbindelse med flyttingen.

SAMARBEID

Mange henvendelser fra fosterforeldre handler om vanskelig samarbeid og dårlig kommunikasjon med deres kontaktperson. Noen fosterforeldre opplever at de stadig må forholde seg til nye kontaktpersoner som ikke kjenner deres fosterbarn. Noen opplever at de har store problemer med å få tak i kontaktpersonen. Atter andre opplever seg ikke møtt på de behovene de har for å diskutere situasjonen. Dette skjer bl.a. på grunn av stor turn over i barnevernets førstelinjetjeneste. Fosterforeldrene er oppgitt over at de må bruke så mye tid og energi på å få anerkjennelse og forståelse for de utfordringene de har og som ofte viser seg å være betydelig mer krevende enn de var klar over når de påtok seg å være fosterforeldre. De uttrykker et sterkt ønske om mer og bedre veiledning. Mange uttrykker et ønske om veiledere med spesialkompetanse på akkurat de utfordringene de har.

Eksempler fra rådgivningen:

- Fosterbarnet har mange utfordringer som gjør at fosteremor ikke kan jobbe. De opplever at Barnevernet viser svært liten forståelse for de utfordringene de har og heller motarbeider dem enn å støtte dem.
- Det utviklet seg til en konflikt mellom fosterhjemmet og barnevernet. Dette førte til at barnevernet akutt plasserte barna. Fosterhjemmet klaget til Fylkesmannen og fikk medhold i at barnevernet har brutt loven.
- Fosterforeldrene har hatt et dårlig samarbeid med barnevernet fra dag en. De har bedt om å få ny kontaktperson, men har fått vite at det ikke går. De lurte på om de har rett til å kunne skiftet kontaktperson?
- Fosterforeldre som har opplevd flere skifter av kontaktperson i barnevernet har nå fått enda en ny kontaktperson som de har store problemer med å samarbeide med. De er redde for at barnet kan bli flyttet på grunn av dette dårlige samarbeidet.

SAMVÆR

Samvær er ofte krevende både for fosterbarnet og fosterforeldrene. Enkelte fosterforeldre har et godt samarbeid med barnets biologiske foreldre, noe som er positivt for barnet. Men samværet kan også være krevende for både barnet og fosterforeldrene. Barnet kan ofte bli svært urolig og ute av seg, og det tar tid å roe barnet igjen.

- Fosteremor ringer og er bekymret. Etter samvær forsvinner alt språk og det tar lang tid å roe barnet.
- Fosteremor ringer og er bekymret for at tilgangen til fosterbarnet på «nett» er ubegrenset. Dette er problematisk i en situasjon hvor samværet er begrenset til 4 ganger i året.
- Fosterhjemmet ringer, de ønsker at det legges til rette for samvær mellom søsken, men får ikke noe hjelp til dette til tross for at det er klare føringer om at det er viktig å opprettholde kontakten mellom søsken. Fosterhjemmet har tatt kontakt med Fylkesmannen som vil vurdere tilsyn.

AVTALE

Avtaleverket som knytter fosterforeldre til oppdraget, gir få reelle rettigheter. De kan bli sagt opp fra denne avtalen med 3 måneders oppsigelse. Det gir liten forutsigbarhet for framtiden for fosterforeldre. Mange ringer fordi de er bekymret for dette og fordi de er bekymret for fosterbarnets usikre framtid.

Eksempler fra rådgivningen:

- Tidligere fosteremor som «har kastet inn håndkleet» fordi hun ikke har fått avlastning. Hun har sagt opp avtalen og mener hun ikke har fått det hun har krav på i oppsigelsestiden. Hun har ikke fått svar på to skriftlige henvendelser.
- Fosteremor har møtt veggen i forbindelse med skilsmisse. Barnevernet sier de vil si henne opp. Har det rett til dette?
- BV vil sette ned frikjøpet med 50 prosent. De har muntlig lovet henne støttekontakt og avlastning. Avtalen går ut om en måned. Bør de la være å undertegne den nye avtalen.

ETTERVERN

Det er store variasjoner fra kommune til kommune i forhold til hva slags oppfølging ungdommer over 18 år i fosterhjem får. Det kommer mange spørsmål om hvilke rettigheter ungdommen har, spørsmål om hvordan man kan klage på manglende oppfølging og om hvilke tiltak man kan forvente.

Eksempler fra rådgivningen:

- Fortvilet situasjon. 19 år gammel psykisk utviklingshemmet jente som ikke får noe oppfølging av barnevernet.
- Gutt med psykiske utfordringer. Han har fylt 18 år og barnevernet vil redusere fra 3 KS til 1 KS. Fosteremor mener han trenger omsorgen og ønsker 3 KS til han er ferdig med videregående. Barnevernet har avvist dette.
- Fosterbarn på 17 år. Han trenger mye hjelp og er nå utredet. Hva med ettervern for gutten som har mange og sammensatte behov.

ETTERVERN FOSTERBARN MED STORE OG SAMMENSATTE BEHOV

Fosterhjemsforeningen får hyppige forespørsler i saker der fosterbarna har mange og sammensatte behov. Mange fosterforeldre får gehør for at mange fosterbarn har en fortid som fører til at de har større omsorgsbehov og oppmerksomhetsbehov enn barn i samme alder. Men dette gjelder langt fra alle.

Eksempler fra rådgivningen:

- 13 år gammelt funksjonshemmet fosterbarn med store omsorgsbehov. Fosterforeldrene har behov for mer avlastning enn en helg i mnd. Barnevernet er ikke innstilt på å diskutere fosterforeldrenes behov. De mener en helg får holde uten å ha satt seg inn i hvordan hverdagen i fosterhjemmet er.
- 18 år gammel fosterdatter med store og sammensatte behov. Barnevernet har redusert frikjøpet av fostermor med 25 %. Fosterforeldrene er helt uforberedt på dette og mener det er vanskelig å få 25 % jobb for å kompensere tapte inntekter. Dessuten: Jenta trenger mye kontakt. «Tåler» dårlig å være alene.
- 16 år gammel fosterdatter som etter hvert er blitt utredet pga store og sammensatte vansker. Både sosialt og faglig. Fosterforeldrene bruker mye tid og energi i forhold til møter med hjelpeapparatet. De er avhengig av reduserte jobber for å følge opp fosterdatteren. Dette får de lite gehør for hos barnevernet.

AVSLUTNING

Det er sammensatte og komplekse problemstillinger som ringes inn til rådgivningstjenesten. Det er tidkrevende og ofte ingen enkle svar på problemstillingene. Vi har derfor begynt å spørre innringerne om å få lov til å ringe tilbake for å høre hvordan det har gått med tanke på sakens prinsipielle betydning.

Samtalene som ringes inn varer i gjennomsnitt i 30 min. Samtaler som dreier seg om samarbeidsproblemer og uønskete flyttinger kan vare opp mot en time, eller mer. Dette er

også samtaler som fosterforeldre ofte ønsker oppfølging i forhold til. På grunn av kapasitet forsøker vi å korte ned tiden pr. samtale, men det er vanskelig å avbryte folk når de får mulighet til å snakke med en uavhengig part. Mange trenger mest at noen lytter og forstår.

Rådgivningstjenesten er et viktig medlemstilbud som vi kontinuerlig prøver å videreutvikle.